

گزیده مقاله‌شناسی توصیفی

پاییز ۱۳۸۳

به کوشش گیسو فغفوری

بررسی عمیق میزان تأثیرپذیری مردم از این قبیل آثار است. آن‌ها قصد دارند به این مسئله دست یابند که داستان‌های کهن تا چه میزان روند زندگی انسان و باورهای او را دچار تغییر و تحول می‌کنند. هم‌چنین، آن‌ها می‌خواهند پی ببرند که چه میزان از اطلاعات درج شده در این قبیل آثار، صحیح است و چه میزان از مسائل مطرح شده غیرحقیقی.

پژوهشگران هم‌چنین، در جست‌وجوی کشف سنن، باورها، اندیشه‌ها، فرهنگ و تمدن ملل مختلف و ترویج آن از طریق داستان و افسانه‌ها هستند. آن‌ها می‌دانند که بسیاری از این افسانه‌ها از بین رفته و بسیاری تحریف شده‌اند. محققان در بررسی‌های ابتدایی، متوجه شده‌اند که تعلیم و پیام‌های این قبیل افسانه‌ها، گاهی به هم شباهت دارند. آن‌ها حتی میان کل داستان‌ها شباهت‌هایی یافته‌اند. افسانه‌ها و حکایات، حتی بر سایر ژانرهای ادبی جدید تأثیر گذاشته‌اند. از سوی دیگر، عناصر و سازه‌های افسانه‌ها و حکایات قدیمی در اغلب نمایش‌نامه‌ها، فیلم‌ها و داستان‌های بلند و کوتاه نفوذ کرده است. آگاهی و شناخت اصولی از عناصر و درون‌مایه‌های افسانه‌های ملل، باعث می‌شود تا لذت مطالعه آثار جدید برای خواننده دو چندان شود. این قبیل آثار می‌توانند در رشد احساسات و عواطف انسان‌ها مفید باشند و حتی زیرساخت اجتماعی و فرهنگی کشورهای مختلف را دگرگون سازند.

✓ کیهان / شماره ۱۸۱۷۵

افسانه‌های ملل و داستان فولکلوریک و
حکایات عارفانه
نویسنده: کامیار شیرازی

مقاله

افسانه‌های ملل، داستان‌های فولکلوریک و افسانه‌های پریان، تمامی به کهن‌ترین قالب‌ها و ژانرهای ادبیات تعلق دارند. این در حالی است که غالب داستان‌های یاد شده، ابتدا به صورت شفاهی نقل و بعدها پاره‌ای از آن‌ها مکتوب شده‌اند.

در افسانه‌های کهن سنن، عقاید موروثی و تجارب انسان‌ها، در طی قرون مختلف جمع‌آوری و سینه به سینه نقل شده است. بسیاری از داستان‌ها و افسانه‌ها، صرفاً برای سرگرمی مردم پدید آمده‌اند، اما غالب این آثار، با اهداف آموزشی خلق شده‌اند.

در حقیقت خالقان این‌گونه آثار، داستان‌ها را به گونه‌ای طراحی کرده‌اند که خواننده تجارب زندگی بشر را بیاموزد و با مسائل مختلف جهان هستی آشنا گردد. باید پذیرفت که افسانه‌های کهن بسیار تأثیرگذارند و می‌توانند روند زندگی انسان‌ها را تغییر دهند.

این افسانه‌ها قادرند دری به دنیای درون آدمی بگشایند و چشم بصیرت انسان را باز کنند. در واقع مهم‌ترین مقوله مورد بحث پژوهشگران این عرصه،

گزارش

پس از وقوع انقلاب اسلامی، ارزش‌ها و مسائل این واقعه مهم تاریخ ایران، در آثار داستان کودک و به ویژه نوجوان خود را نشان داد. رویکرد نویسندگان به انقلاب را می‌توان در دو بخش مورد توجه قرار داد. بخشی که نویسنده از تجربیات خود در شور و هیجان روزهای گرم انقلاب، برای مخاطبانی که آن‌ها نیز کم و بیش با روزهای انقلاب آشنایی داشتند، نوشته و آثار دیگری که در آن‌ها نویسنده با توجه به گذر زمان و دور شدن از سال ۵۷، کوشیده مفاهیم، ارزش‌ها و رویدادهای آن زمان را به مخاطبانی که انقلاب را تجربه نکرده‌اند، انتقال دهد. در این مطلب در گفت‌وگو با «محمود حکیمی»، «محمدرضا پایرامی» و «مهدی کاموس» به نکاتی در این زمینه‌ها اشاره شده است.

محمود حکیمی در آثار پیش از انقلاب خود، نقش برجسته‌ای در طرح و انتقال مفاهیم دینی به نوجوان داشته است. از نظر او، تحولات گسترده‌ای در زمینه ادبیات نوجوان پدید آمده است. کتاب‌هایی را که با موضوع‌های مذهبی منتشر شده‌اند، می‌توان به دو دسته تقسیم کرد. دسته اول، داستان‌هایی است که نویسندگان آن‌ها اهداف پیامبران توحیدی را می‌شناسند و گروه دوم، نویسندگانی که با هدف گسترش عشق و محبت در جوامع انسانی یا ادبیات توحیدی، به نگارش پرداختند. حکیمی عنوان می‌کند: نویسندگان کودک و نوجوان می‌توانند با استفاده از داستان‌های قرآنی و احادیث معتبر، به مخاطبان خویش تفهیم کنند که در آیین الهی، سکوت و بی‌تفاوتی در مقابل ظلم، عاقبتی سخت هولناک دارد.

او تأکید می‌کند: نویسندگان داستان‌های دینی برای کودکان و نوجوانان، باید تلاش کنند که در دام برخی از احادیث، با عنوان اسرائیلیات نیفتند.

محمدرضا پایرامی، دیگر نویسنده داستان‌های نوجوانان، درباره انقلاب اسلامی و ادبیات نوجوانان، به کارهای پراکنده‌ای که نوشته شده، اشاره می‌کند و می‌گوید:

سیل حوادث بعد از انقلاب، به خصوص جنگ، آن قدر زیاد بود که شاید مانع از آن شد تا نویسندگان به نحو شایسته‌ای روی این موضوعات تأمل کنند. سرعت حوادث بر آن‌ها تأثیر گذاشته است و به همین دلیل، از این نظر نمی‌توانیم آثار خیلی شاخصی پیدا کنیم که درباره انقلاب باشد.

این نویسنده معتقد است: آثار برجسته‌ای در بین آثار خلق شده نداریم. نویسندگانی که در این حیطه کار کرده‌اند، چون همه جوانب این حادثه بزرگ را ندیده‌اند، آثارشان نتوانست شمول عام پیدا کند و به تبع آن، استقبال هم متوسط و حتی پایین بود.

مهدی کاموس، مهم‌ترین وجه تمایز قبل و بعد انقلاب را مسئله تولید انبوه ادبیات کودک و نوجوان پس از انقلاب می‌داند.

او حضور ادبیات کودک و نوجوان در عرصه‌های بین‌المللی و حضور دین، ارزش‌ها و آرمان‌ها و مفاهیم اخلاقی در ادبیات کودک و نوجوان را از تفاوت‌های دیگر ادبیات قبل و بعد از انقلاب می‌داند. او همچنین، به ادبیات دینی اشاره می‌کند و می‌گوید: دین در ادبیات کودک و نوجوان، در دو - سه حوزه مطرح شد. یکی از این حوزه‌ها ادبیات انقلاب بود که متأسفانه در این زمینه، شاهد آثار برجسته‌ای نیستیم. شاید دلیل این امر آن باشد که خیلی سریع جنگ آغاز شد و همچنین، مسائل تربیتی بر دیگر موضوعات غلبه پیدا کرد.

او در بحث آسیب‌شناسی داستان‌های نوجوانان پس از انقلاب، سفارشی‌نویسی و مستقیم‌گویی و تولید انبوه آثار را برمی‌شمرد.

۷ جام جم / شماره ۱۳۴۱

تصویری تازه از ادبیات کودکان

نگاهی به فیلم بدبجاری‌های پیاپی، ساخته براد سیلیرینگ

نقد

از افسانه‌های برادران گریم تا افسانه‌های اخلاق‌گرایانه دوره ویکتوریا و آثار امروزی رولد دال، همواره یک سنت قدیمی در آثار ادبیات کودکان رعایت شده و آن، وقوع حوادث نه چندان خوشایند برای کودکان خوش‌اخلاق

و سر به راه است. یازده عنوان کتابی که از سوی «لمونی اسنیکت» مرموز روایت می‌شود، این سنت را به مرزهای جدیدی رسانده است. هر چند برخی معتقدند که لمونی اسنیکت، وجه دیگری از شخصیت نویسنده ۳۴ ساله این سری کتاب، دانیل هندلر است.

با توجه به استقبال کودکان و بزرگسالان، از قصه‌های مبارزه اهریمنان و کودکان شجاع در این روزها، داستان‌های اسنیکت نیز با نقدهای مثبت و تحسین همگان مواجه شده است. این سری کتاب، اولین کتاب‌هایی بود که به صدرنشینی مجموعه هری پاتر در جدول پرفروش‌ترین کتاب‌های کودکان، در نشریه نیویورک تایمز، پایان دادند.

این کتاب‌ها معادل ۲۷ میلیون نسخه در سراسر جهان فروش داشته است. نسخه سینمایی نخستین کتاب این مجموعه، به کارگردانی براد سیلیرلینگ و با حضور جمعی از هنرپیشگان مشهور دنیا، هم‌چون جیم کری و مریل استریپ، به نمایش درآمده است.

فیلم دارای همان خصوصیات ویژه‌ای است که کتاب‌های اسنیکت دارد؛ از جمله تخیل فراوان، شوخی‌های بدیع و البته وقایع ناراحت‌کننده‌ای که پایان خوشی دارند. جیم کری، ایفاگر نقش کنت «اولاف»، درباره این فیلم می‌گوید: لمونی اسنیکت از بدیع‌ترین آثار موجود ادبیات کودک و شخصیتی است که احساساتش در کودکان قهرمان داستان، امید و وحشت ایجاد می‌کند.

مریل استریپ که به اصرار دخترش، در این فیلم در نقش عمه ژوزفین بازی کرده است، می‌گوید: آن‌چه درباره این داستان برای من خیلی جالب بود، نمایش استقلال کودکانی بود که می‌تواند الگویی برای آرزوهای آن‌ها درباره مسئولیت‌پذیری باشد و البته بچه‌های این فیلم، از بسیاری بزرگسالان باهوش‌ترند.

«جود لا» که به جای لمونی اسنیکت صحبت می‌کند، از طریق پسرش با این کتاب‌ها آشنا شده و معتقد است: این کتاب‌ها برای کودکان و والدین به یک اندازه جالب است و خلاف اکثر آثار ادبی کودکان و نوجوانان، این سری داستان‌ها ویژگی‌هایی دارد که خوانندگان در هر سنی را مجذوب خود می‌کند.

«سیلیرینگ» کارگردان اثر نیز معتقد است: تم اصلی داستان حرف ناشنوی بزرگسالان از کودکان، در زمان‌های مقتضی است و در آن قدرت کودکان، زمانی که بخواهند به شعور و استعداد خود پایبند باشند، کاملاً متجلی است. جهان لمونی اسنیکت، از احساسات مختلف سرشار است. قصه اسنیکت، این حس را به خواننده یا تماشاگر می‌دهد که گویی بخشی از زمانه دیگری است، ولی از نظر تکنولوژیک و مسائل مطرح شده، امروزی است.

والتر پارکر، تهیه‌کننده فیلم نیز اشاره دارد که داستان لمونی اسنیکت، دنباله‌رو سنت ادبی است که سابقه آن به کارهای کلاسیک برمی‌گردد و در طول یک سده در سینما نیز حفظ شده است. این داستان‌ها کلاسیک هستند؛ چون به کودکان اجازه می‌دهند تا در قالب یک موضوع قابل قبول، با برخی مسائل هراس‌انگیز ذهنی مواجه شوند. البته، سرانجام این احساس را خواهند داشت که هر اتفاقی رخ دهد، اوضاع عاقبت رو به راه خواهد شد.

✓ دنیای تصویر / شماره ۱۳۶

جادوی پاتر: صفحه کتاب یا پرده سینما؟!

نویسنده: کامیار محسنین

این مطلب با زبانی صمیمانه و ارائه نمونه‌هایی از کتاب‌های منتشر شده قدیمی و با اشاره به جای خالی کتاب‌های جذاب و پرکشش، به نقد مجموعه هری پاتر و دنیای سحرآمیز آن برای مخاطبان کودک و نوجوان می‌پردازد.

در این مطلب، آمده است: ما هم از خانم رولینگ ممنون شدیم. دلیلش فقط این نیست که شما را با کتاب آشتی داده. مهم‌تر این است که فاصله ما را از هم کم کرده. حرف‌های مشترک قشنگی داشتیم که به هم بگوییم و همدیگر را بهتر بشناسیم. رولینگ ندانسته حتی در کشور ما پلی بین نسل‌ها زده؛ پلی که مدت‌ها بود در هم شکسته بود.

بحثنی نیست که رولینگ در سنت ادبیات انگلیسی و داستان‌های کودکان و نوجوانان، چندان نوآور نبوده. نقش تعیین‌کننده نوجوانان در نبرد خیر و شر در جنگ خوب‌ها و

بدها در سرزمین جادو، قبل از آن در آثاری بزرگ و به یادماندنی مثل ماجراهای نارنیا و ارباب حلقه‌ها جای گرفته بود. البته این هری پاتر بود که باعث شد این کتاب‌ها و قهرمان‌های‌شان از نو زاده شوند و در قفسه کتابخانه‌ها جا بگیرند و یا به اساطیر سینمای امروز تبدیل شوند.

این کتاب‌ها در سه چیز مشترکند. ابتدا باید به جنگ قدیمی خوب‌ها و بدها اشاره کنیم که انگار تمام دنیا را در فاصله دو قطب مثبت و منفی قرار می‌دهد. سپس می‌توانیم به واگذار کردن نقش کلیدی به قهرمان نوجوان یا کودک، در بحبوحه نبرد حیاتی خیر و شر توجه کنیم که عامل ضروری جلب توجه مخاطبان کودک و نوجوان است و دیگر این‌که انتقال این نبرد به سرزمین جادو، روشن می‌سازد که بعضی نویسندگان چقدر باهوش هستند که نبرد آدم خوب‌ها و بدها را به کمک جادو، از آن حالت خسته‌کننده همیشگی در می‌آورند.

اما وقتی خوب نگاه می‌کنیم، می‌بینیم هری پاتر خیلی از آن دو کتاب دیگر، امروزی‌تر است. هری پاتر درباره ایده‌ای جدیدتر حرف می‌زند، آدم بدها می‌خواهند دنیا و بشریت را به خطر بیندازند و باید قهرمانان با آن‌ها جنگید و پیروز شد. به همین دلیل، ولدمورت مثل یین‌لادن یا صدام حسین، در بازی قدرت نقش یک تروریست را بر عهده می‌گیرد و تمام آدم خوب‌ها را برای جنگیدن با آدم بدها متحد می‌کند.

از طرف دیگر، زندگی هری خلاف قبلی‌ها، شباهت زیادی با زندگی هر کدام از ما در سنین نوجوانی دارد. او با همکلاسی‌هایش شیطانی می‌کند، دلش برای خانواده‌اش تنگ می‌شود و با آن همه شجاعت از امتحان و درس جواب دادن می‌ترسد.

اگر در دنیای عادی، هری یک پسر بچه تو سری‌خور است، در دنیای خیال و جادو، او یک قهرمان محسوب می‌شود. این برای خیلی‌ها در سنین کودکی و نوجوانی، می‌تواند قوت قلب باشد. هری از یک طرف مایه دلسوزی است و از طرف دیگر مایه دلگرمی.

حالا دیگر بریتانیا یک ابرقهرمان دارد که همه را جادو کرده است. اما این سؤال پس از چاپ جلد ششم کتاب هم باقی است که تا آخر ماجرا چه کسانی می‌مانند و چه کسانی

می‌میرند؟

نویسنده مطلب، سپس به بررسی سه فیلم ساخته شده از روی کتب می‌پردازد و ضعف فیلم‌ها را در ناتوانی کلمبوس (کارگردان فیلم‌ها) در قصه‌گویی می‌داند. در این مطلب آمده است: فیلم‌ها برای آن‌هایی که کتاب را نخوانده‌اند، نه سر دارد، نه ته. انگار، بدون آن‌که شخصیت‌ها، محتوا و روایت آن‌ها را خوب بسازد و بپردازد، فقط تعدادی صحنه پرهیجان کتاب را در کنار هم چسبانده است. در این متن، فیلم سوم را که آلفونسو کواردن مکزیکی ساخته، متفاوت از کتاب معرفی می‌کند.

✓ جام جم / شماره ۱۳۲۰

جای اشعار جدی تنگ شده است

نویسنده: فاطمه رحیمی

مژاوش

محمود کیانوش را بسیاری پدر شعر کودک و نوجوان ایران می‌دانند که پس از او، از تلاش‌های مرحوم یمنی‌شریف و پروین دولت‌آبادی در این حوزه نیز نباید غافل ماند. کیانوش، در نامه‌ای به ابراهیمی، نوشته است: «در آن سال‌ها که ما کارمان را شروع کرده بودیم، فرصت و انرژی زیادی را صرف این مسئله می‌کردیم که این فرهنگ را نهادینه کنیم و دیگران را به صرافت بیندازیم که شعر کودک و نوجوان ضروری است، اما حالا شما در فضایی که این فرهنگ جایگاه ویژه مورد نظر خود را یافته، کار می‌کنید و روز به روز به تعداد شاعران این عرصه افزوده می‌شود.

این‌که فلسفه شعر سرودن برای کودکان و نوجوان در شرایط فعلی چیست، سؤالی است که افشین اعلاء این‌گونه بدان پاسخ می‌دهد: اگر می‌خواهیم بچه‌های ما با فرهنگ، ادبیات کهن و دستاوردهای ادبیات معاصر آشنا شوند و در آینده، انسان‌های عمیق و متفکری باشند، قطعاً نیاز به کلیدهایی دارند که در کودکی ذهن آن‌ها را آماده ورود به عرصه فکر و هنر و ادبیات بکند تا به دنبال ابتدال نروند. شعر کودک و نوجوان، نوعی تمرین است برای قهریخته کردن ذهن بچه‌ها که بدون احساس غربت، با ادبیات آشنا شوند و ژرف‌سی در آن‌ها ریشه دواند.

جواد محقق، شاعر و سردبیر مجله رشد نوجوان هم شعر را مثل غذای روح آدمی می‌داند و با اشاره به تغییر ذائقه افراد در دوره‌های مختلف، اعتقاد دارد: نمی‌توان تصور کرد اگر کودکان امروز از چیزی خوش‌شان می‌آید، کودکان نسل بعد هم همین‌طور باشند. این کار شاعر را سخت می‌کند. من معتقدم که مدها گذرا هستند و شاعر باید با محکم کردن زیربنایها، از وفق دادن خود با این جریان‌های زودگذر پرهیز کند.

به عقیده جعفر ابراهیمی؛ شاعر کودک باید خود را هم‌قد کودک کند. باید خود را هم‌ردیف او فرض کند تا بتواند احساسات او را بیان کند. شاعر کودک وقتی از دیدگاه کودکان به دنیا نگاه می‌کند و با تجربیاتی که از کودکی خود دارد، می‌تواند احساسات را به زبان شعر واگویی کند.

آنچه با عنوان ادبیات شفاهی و اشعار عامیانه و مثل‌ها از گذشتگان ما باقی مانده، با این‌که نام آفرینشگر آن‌ها مشخص نیست، تا امروز ماندگار مانده است.

حتی اشعار ناب کودکان و نوجوانان سال‌های اخیر نیز نتوانسته جای آن‌ها را بگیرد.

افشین اعلاء می‌گوید: شعر کودک و نوجوان، نوپا و نوظهور است و از نظر بعضی، هنوز نباید به ساختار شکنی پرداخت. برخی دیگر هم معتقدند که می‌توان شعر سپید و بی‌وزن برای نوجوانان سرود.

عدم برنامه‌ریزی صحیح در حوزه نشر شعر کودک و ناکارآمدی این حوزه، به چاپ کتاب‌ها با رنگ و لعاب فریبنده و سوزنه‌های سطحی منجر شده است.

✓ همشهری / شماره ۳۳۰

جدی‌ترین کتابخوانان هنوز کودکان هستند

تویسنده: سیداسلان مرتضایی

گزارش

ماه نوامبر سال ۲۰۰۴ میلادی، در محل ریاست جمهوری روسیه، نشستی با عنوان «کتابخانه‌های کودکان و نوجوانان، به عنوان منابع شکل دهنده جامعه مدنی» برگزار شد. ۱۲۵ سال پیش بود که در مسکو، نخستین سالن مطالعه کودکان گشایش یافت. کتابخانه مرکزی کودکان روسیه، در حال حاضر فعالیت‌های خود را بر مبنای این

سنت شایسته استوار ساخته است. علاقه‌مندان بسیاری که به طور اتفاقی به این مرکز مراجعه می‌کنند، به عضویت دائمی آن در می‌آیند. این مطلب، گزارشی از کتابخانه مرکزی روسیه است.

این کتابخانه اصلی‌ترین، بزرگ‌ترین و مجهزترین کتابخانه در کشور محسوب می‌شود. کتابخانه‌ها این روزها به خصوص در روستاها، نقش کارگاه، باشگاه، سالن مطالعه و محل برگزاری مراسم دسته‌جمعی کودکان را برعهده گرفته‌اند.

خانم یوگینا کولیکوا، معاون مدیر کتابخانه می‌گوید: دولت توسعه فرهنگ ملت را برای خود هدف قرار نداده است. طبق نتایج حاصله از پژوهش‌های انجام شده در سال ۲۰۰۰ (کودکان چه و چگونه می‌خوانند)، کشور ما در بین ۳۲ کشور، در جایگاه بیست و هشتم قرار دارد. در کشورمان همه چیز بدون برنامه انجام می‌شود. از اوایل دهه نود، بر موجودی ذخیره کتابخانه‌ها اضافه نمی‌شود. حتی شرایط اقتصادی هر منطقه، در وضعیت کتابخانه‌ها تأثیر چندانی ندارد و این سمت و اراده مسئولین است که در وضع کتابخانه‌ها تأثیرگذار است.

در بخش اطلاعات کتابخانه، فهرست الکترونیکی، سی‌دی‌ها، دایرة‌المعارف‌ها و برنامه‌های رایانه‌ای ویژه‌ای با عنوان ساعت کتاب موجود است که به این طریق، کلیه اطلاعات مربوط به نویسندگان را دریافت می‌کند. این برنامه، به قسمت‌های مختلف مانند «دنیا از همه‌سو»، «درباره بزرگسال و مشاهیر»، «رژه قهرمانان» و «کتاب‌های کودکان خانه ما»، «کتاب‌های تشنه خواننده» تقسیم شده است.

رایانه به منظور مشخص کردن کتاب مورد علاقه کودک، از او می‌پرسد که «الان چقدر دوست داری بخندی، غصه بخوری، چه چیزی امروز می‌خواهی؟ اسرار را بدانی، بنویسی، فکر کنی». یکی از اهداف کتابخانه، آشنا کردن کودکان با آثار برجسته کلاسیک با موضوع وحشت است. کودکان مختلفی به این کتابخانه مراجعه می‌کنند.

در سالن مطالعه خردسالان، آنان بیش‌تر مایلند با نشریات دوره‌ای مثل باربی، موزریکیا، لانه مورچه‌ها و شاهزاده بانو آشنا شوند و برای تسکین روح و فراغت هری پاتر بخوانند. هنوز آثار آسترید لیندگرن و تولکین طرفدار

وجود ندارد و این افت، طبیعی است و شعر کودک و نوجوان، مثل همیشه راه خود را باز خواهد یافت. عده‌ای دیگر، همه چیز را به گردن ناشران و انحصار نشر دولتی و... می‌اندازند. البته این مسئله را نمی‌توان با چند گفت‌وگو جمع‌وجور کرد. مصطفی رحماندوست، با اشاره به این‌که در حال حاضر ما شعر خردسال، پیش دبستانی، سال‌های اول دبستان و آخر دبستان و نوجوان داریم و باید دید هر کدام در چه جایگاهی قرار دارند، می‌گوید:

ما هنوز آن چیزی را که مخاطب امروزی می‌خواهد، کشف نکرده‌ایم. الان ویژگی‌های مخاطب تغییر کرده و رابطه ما با آن‌ها تفاوت کرده است. توران میرهادی، در این باره می‌گوید: شعر زاینده لحظه‌های خاص است؛ لحظه‌هایی به وسعت جهان و به عمق وجود انسانی، لحظه‌های الهام، لحظه‌های تصویرهای خاص، اندیشه‌های بکر و لحظه‌های نگاه از نوعی دیگر به طبیعت. شاعران ما کم‌تر به اوج لازم برای سرودن شعر رسیده‌اند. شعرها بیش‌تر توصیفی است و تکراری. شاعران ما کم‌تر دنیای کودکان و نوجوانان کنونی ایران را می‌شناسند. به همین سبب، کم‌تر توانسته‌اند آن‌ها را جذب کنند. شاعران ما به رشد خود و شناخت مخاطب کم‌تر توجه کرده‌اند.

علی اصغر سیدآبادی می‌گوید: شعر کودک را باید از نوجوان جدا کرد. من معتقدم که در شعر نوجوان رکود وجود دارد، اما در شعر کودک حرکت‌هایی دیده‌ایم که در مجموع رو به جلو بوده است. علت فراز و نشیب در شعر کودک، سایه سنگین آقای کیانوش بر شعر کودک است که باعث می‌شود شعر ما به یک گرایش شعری محدود باشد. از دلایل مهم بحران در شعر نوجوان، وابستگی شدید شعر نوجوان به نشر دولتی است. بخشی هم به خود شاعران و تصور آن‌ها نسبت به شعر نو و نوجوان برمی‌گردد. مثلاً دغدغه‌های یک نوجوان در آستانه رفتن به دبیرستان، جزو محدوده‌های ممنوعه شعر ادبیات نوجوان ماست و وارد نشدن درست به این مقولات، یعنی عقب ماندن از موضوعات شعر نوجوان. اما اسدالله شعبانی، رکود شعر را قبول ندارد و همه مشکلات را نشأت گرفته از مدیریت فرهنگی غلط و سیاست‌گذاری‌های نادرست می‌داند.

دارد. بچه‌ها هم چنان زیاد کتاب می‌خواند و به دام بازی‌های رایانه‌ای نیفتاده‌اند. فاجعه زمانی رخ می‌دهد که دست از کتاب بردارند. در اتاق ویژه «قصه»، کودکان پس از بازدید از بخش‌های مختلف استراحت می‌کنند. تصاویر سحرآمیز بر دیوارها رسم شده است و وسایل بازی در این سالن قرار دارد. در اتاق‌های دیگر، کارگاه هنرهای دستی، از جمله بافتنی، نقاشی... برپاست. کلاً کتابخانه ۲۰ کارگاه و استودیو و حتی کلوب دیالوگ و قرائت خانوادگی دارد. این کتابخانه به منظور تربیت حس زیبایی‌شناسی کودکان شکل گرفته و شامل سالن هنر، اتاق قصه، اتاق پوشیکن و کلوب قرائت خانوادگی است.

سالن مطالعه دانش‌آموزان سال‌های پایانی و دبیرستان، جایی است که آن‌ها بیش‌تر اوقات به دنبال کتب راه‌نما و دیگر منابع خبری و اطلاع‌رسانی‌اند. طبق پژوهش‌های وراچودینا، رئیس بخش مطالعات اجتماعی کتابخانه دولتی کودکان روسیه، چنین استنباط می‌شود که کودکان امروز، به شیوه نسل‌های قبل مطالعه نمی‌کنند و به موضوعات پیشین علاقه نشان نمی‌دهند. طبق این پژوهش، موضوعات مورد پسند کودکان و نوجوانان بسیار متفاوت است. آثار کلاسیک الزامی مدارس، قصه‌های کودکان خردسال، داستان‌های افسانه‌ای برای بچه‌های بزرگ‌تر، حکایات وحشت‌انگیز، پلیسی و کتاب‌های حیوانات در جایگاه نخست قرار دارد. حدود ۴۰ درصد نوجوانان، بیش‌تر به کتاب‌های سرگرم‌کننده علاقه‌مندند.

در کنار این مطلب، یادداشتی هم درباره کودکان ایرانی و جای خالی چنین مکان‌هایی برای آن‌ها، به چاپ رسیده است.

✓ قلمس / ۲۵ دی ۸۳

دنیای کودک امروز را نمی‌شناسیم

نویسنده: فرحروز صدالت

گزارش

راستی، آیا شعر کودک و نوجوان به بحران رسیده است؟ اگر این‌طور است، علت این بحران چیست؟ عده‌ای از شاعران و صاحب‌نظران، عقیده دارند که ضعف و بحرانی

✓ جام جم / شماره ۱۳۹۲

رؤیا و امید را جست‌وجو می‌کنم

گفت‌وگو با دونا جوناپلی، مهمان جشنواره

کتاب کودک و نوجوان در کرمان

نویسنده: مهدی توجهی

تذکره

«دونا جوناپلی»، از سال ۱۹۷۰ میلادی، در دانشگاه‌های مختلف آمریکا تدریس کرده و کتاب‌های بسیاری برای کودکان و نوجوانان نوشته است. کتاب *The Beast* که در ایران به نام «شاهزاده شیر و راز گل سرخ» ترجمه شده، از مشهورترین کارهای اوست. این نویسنده، در مقدمه کتاب ادعا کرده که افسانه معروف «دیو و دلبر»، در اصل ریشه ایرانی دارد. او برای بازنویسی مجدد این افسانه، پژوهش‌های گسترده‌ای درباره ایران و اسلام انجام داده و به گفته خودش شاهنامه، آثار مولانا و تاریخ مکتوب ایران را مطالعه کرده است. قصه ایرانی دیو و دلبر، داستان «اراسمین» شاهزاده ایرانی متکبر و مغروری است که ادای احترام او به یک مراسم مذهبی قدیمی، سبب می‌شود ساحره‌ای او را به شیر تبدیل کند و نفرینی قدرتمند در رفتار او قرار دهد. او در درون حساس و عاشق صلح است، اما اکنون باید به شکار برود و دست به کشتن بزند. او هنگام شکار گریه می‌کند. او در راه شکار، به مکه می‌رسد و مناجات می‌کند. او راه پیروزی بر نفرینی که او را فرا گرفته است، از ایران به هند و فرانسه می‌رود و عاقبت کلید رهایی را می‌یابد.

نویسنده درباره انتخاب ایران می‌گوید: در هیچ یک از نسخه‌های قدیمی این داستان، نشانه‌ای از این‌که این شخصیت از کجا آمده است، نیست. اما من در مراجعه به داستان‌های قدیمی‌تر ایرانی، فهمیدم که گل‌های سرخ و شیرها، از عناصر مهم فرهنگ ایرانی هستند.

او در سفری که به ژوهانسبورگ داشته، شیرهای زیادی را دیده و ساعت‌ها جلوی قفس شیرها در باغ‌وحش‌های گوناگون نشسته است. نویسنده اثر معتقد است که ما محصول دنیای خودمان هستیم، این بدان معنی نیست که همه ما در یک منطقه و یک زمان و یکسان هستیم، اما در کارهایی که انجام می‌دهیم، نقاط

مشترک زیادی وجود دارد. بنابراین، وقتی می‌خواهم درباره زمان و مکان یا جامعه‌ای که قسمتی از آن نیستم، چیزی بنویسم، باید تحقیق کنم تا آن را بشناسیم.

✓ ماهنامه هفت / شماره ۱۲

زندگی و عشق‌های ساموئل کلمنس

نویسنده: لاری مک مورتری

مترجم: لیلا کاوسی

تذکره

مدت‌ها پیش از آن‌که قرن نوزدهم به پایان برسد، مارک تواین، چهره‌ای جهانی بود. جرج برناردشاو گفته، این مارک تواین بود که یادش داد گفتن حقیقت، خنده‌آورترین شوخی دنیاست.

آیا موفقیت فراوان تواین، به حقیقت‌گویی او ربط دارد؟ جماعت بزرگی از محققان و منتقدان، مدت‌ها تلاش کرده‌اند تا به پرسش‌های گوناگون درباره ساموئل کلمنس یا همان مارک تواین پاسخ دهند. در گذری به قفسه کتاب‌های مربوط به تواین، این را می‌توان دریافت. البته مارک تواین، از آن نویسندگانی است که همیشه خواندن آثارش جالب‌تر از خواندن مطلب درباره اوست. روش ژورنالیستی بی‌تکلفش، هم‌چنان تازه باقی مانده است.

در این مطلب، به مناسبت چاپ دو زندگی‌نامه جدید از مارک تواین، نوشته «فرد کاپلدن» و «کارن لیتوا» نظریات نویسنده بیان شده است.

✓ روزنامه جوان / شماره ۱۶۹۳

کتاب درسی هفت دست

نویسنده: محمدحسین فروزان

گزارش

به عقیده نویسنده این مطلب، به طور قطع اولین کتاب‌هایی که جوانان و بزرگسالان، در دست گرفته و خوانده‌اند، کتب درسی بوده است. با این‌که کتاب‌های درسی در نوع نگرش و آینده کودکان تأثیر به‌سزایی دارد، شاید کم‌ترین توجه نیز از سوی نویسندگان به این گروه از کتب می‌شود و حتی می‌توان با یک بررسی همه‌جانبه، به این

پرورش از سویی دیگر وجود داشته باشند؟ تبدیل کلاس‌ها به مکانی برای کندوکاو فلسفی، در واقع تغییری بنیادین در توجه به آموزش و پرورش است.

هدف کندوکاو فلسفی، پیدا کردن منشأ الهام است. پرس‌وجوی فلسفی، نوعی روش تفکر است که از امور معتبر و مبهم تجربه ناشی می‌شود.

با تبدیل کلاس‌ها به مکانی برای پرس‌وجوی فلسفی، سخنرانی کردن جای خود را با به‌گفت‌وگویی جمعی می‌دهد، دغدغه‌های ملی و میهن‌پرستانه به دغدغه‌های جهانی تبدیل می‌شود و آگاهی‌جریانی و گسترده، جایگزین آگاهی‌های محدود و کوفته‌فکرانه می‌شود.

فلسفه برای کودکان در سال ۱۹۴۸ میلادی، برای اولین بار به عنوان یک برنامه آموزشی ارائه شد. هدف این برنامه آموزشی، مواجهه و درگیر کردن کودکان با مفاهیم عملی فلسفی بود. این برنامه اکنون در نیجریه، استرالیا، کانادا، مکزیک و برزیل انجام می‌شود. این برنامه دانشجویان را از کشورهای مختلف و سنت‌های فلسفی گوناگون، برای آموختن فلسفه گردهم می‌آورد. با این امید که پس از بازگشت به کشورشان، بتوانند اصلاحاتی در آموزش و پرورش سنتی کشورشان ایجاد کنند.

✓ شرق / ۳ اسفند ۸۳

ما نیاز به اعلامیه جهانی و ظایف بشری داریم

مترجم: جیران مقدم

گفت‌وگو

یوستین گوردِر، وقتی دنیای سوفی را در سال ۱۹۹۱ میلادی می‌نوشت، حتی یک لحظه هم به ذهنش خطور نکرده بود که سفر فلسفی سوفی در دنیای فلسفه و سوالات پیچیده او درباره تاریخچه نظریات مختلف، ممکن است به جز نروژ، در جای دیگری هم خوانده شود. در حالی که ترجمه دنیای سوفی به زبان اسپانیایی هم انجام گرفته است.

دغدغه کنونی گوردِر به جای فلسفه، طبیعت و ستاره‌شناسی است. خودش می‌گوید: سوفی الان به گونه‌ای دیگر به سؤال‌ها می‌پردازد. من الان به عنوان یک عضو از این ساختار اجتماعی، باید روش‌هایی برای اجتناب از تخریب محیط زیست پیدا کنم. مطالعه خوب است، اما

نتیجه رسید مطالبی که این کتاب‌ها با آن‌ها پر می‌شوند، هماهنگی و مناسبتی با سن، علائق، فرهنگ و نیاز کودکان ندارند. دانش‌آموزان نسل به نسل نو می‌شوند و فضای روحی و فکری‌شان تغییر می‌کند. در حالی که هیچ‌گاه کتب درسی نتوانسته‌اند پا به پای آن‌ها پیش بروند و لاقبل موجبات کسالت و دلزدگی تحصیلی آنان را فراهم نیاورند.

یک روان‌شناس انگلیسی معتقد است کتاب، معلمی است که باید بدون تازیانه و عصا ما را تربیت کند. حال آن گویی امروزه کتب درسی، نقش تازیانه تحصیلی را بازی می‌کند.

از نظر کارشناسان، ارتباط مستقیمی بین کتاب‌های درسی و افت تحصیلی دانش‌آموزان وجود دارد. کشور ما از جمله کشورهایی است که جغرافیای اقلیمی، فرهنگی، زبانی و بومی آن بسیار متنوع است. این موضوعی است که در طراحی متون درسی نادیده گرفته می‌شود تا محصلین کل کشور، به یک نگرش خاص نسبت به موضوعات مطرح شده، برسند.

با توجه به وقت کم کلاس و در نظر گرفتن شرایط فرهنگی مناطق گوناگون کشور، بسیاری از مطالب را در قالب تئوری نمی‌توان مطرح و دانش‌آموزان را توجیه کرد. شاید عاقلانه‌ترین کار این باشد که محتوای کتب درسی، طبق استعدادهای دانش‌آموزان هر منطقه و با توجه به امکانات آن بخش تألیف شود.

به عقیده یکی از کارشناسان امروزه افت مطالعه عمومی و فاصله گرفتن از فرهنگ کتابخوانی، به عنوان یک چالش جدی در عرصه فرهنگ کشور مطرح شده است. غافل از این‌که یکی از دلایل این موضوع را باید در کتب درسی دوران تحصیل جست‌وجو کرد. تغییرات غیرکارشناسانه هر ساله کتاب‌های درسی نیز یکی دیگر از دلایل عدم ارتباط و دلزدگی از متون درسی، در این مطلب عنوان شده است.

✓ جام جم / شماره ۱۳۸۱

کلاس‌های درسی که در حال تحولند

نویسنده: مارگرت تهارپ

مقاله

چه ارتباطی می‌تواند بین فلسفه از یک‌سو و آموزش و

بهتر از آن این است که گاهی نگاهمان را از کتاب برداریم و به درخت‌ها هم نگاهی کنیم. به عقیده گورد، امروز دنیای سوفی دربرگیرنده موضوعات روز هم هست؛ مثل محیط زیست یا تروریسم. او می‌گوید: ما باید تروریسم را از بین ببریم، اما در ضمن باید از خودمان سؤال کنیم که مهم‌ترین راه کدام است؟ کاری که ما در مواجهه با تروریسم باید بکنیم، هم تعجب کردن و هم نگاه کردن به گذشته است تا عامل به وجود آورنده تروریسم را بشناسیم. اگر قرن بیست، قرن اعلامیه جهانی حقوق بشر بود، قرن ۲۱ باید قرن اعلامیه جهانی وظایف بشری باشد. باید با دقت بیش‌تری بر روابط بین‌المللی مان تمرکز کنیم و به محیط زیست هم اهمیت بیش‌تری بدهیم. اخلاقیات ما باید بر این اساس استوار باشد که آن‌چه برای خود نمی‌خواهیم، برای دیگران هم نخواهیم و هوشیار باشیم. همان‌طور که ما دوست نداشته‌ایم پیشینیان ما درخت‌ها را قطع کنند، کسانی که بعد از ما خواهند آمد هم نباید احساس بدی نسبت به ما داشته باشند.

✓ جوان / شماره ۱۶۵۰

نگاهی به نقد کتاب‌های درسی
نویسنده: محمد محمدزاده

نقد

برخی معلمان گمان می‌کنند که کتاب‌های درسی، تمام اهداف آموزش و پرورش را در محتوای خود جای داده‌اند و در این میان، وظیفه آن‌ها فقط تدریس متون کتاب‌هاست. اصطلاحاً به این گونه افراد «کتاب محور» می‌گویند. در صورتی که کتاب‌های درسی، فقط چارچوب و حدود آموزش را در قالب متون، مثال‌ها، مسائل و داستان‌ها و تمرین‌ها بیان می‌کنند. این معلم است که باید با توجه به اهداف تعیین شده برای هر ماده درسی در مقاطع مختلف تحصیلی و میزان توانایی و استعداد شاگردان، ضمن تدریس مطالب کتاب‌ها، مطالبی را در همان حدود و حوزه از کتاب‌های غیردرسی و جامعه و محیط دانش‌آموزان، تدریس کند.

در این مطلب، بیش‌تر به کیفیت و محتوای متون پرداخته شده است. از نظر یکی از کارشناسان، وظیفه نقد این است که یک گام از خواننده و مخاطب عادی جلوتر

باشد و لایه‌های نامکشوف را عیان سازد. هم‌چنین، نقد باید روابط جدید را میان عناصر اثر نشان دهد و عیب‌ها، کاستی‌ها و شگردها را در اختیار دیگران بگذارد. البته عین این‌گونه نقد را در مورد متون آموزشی نمی‌توان اعمال کرد. شاید بتوان این نظریه را مطرح کرد که در مورد متون درسی باید زاویه دیدمان را تغییر دهیم و تعریف جدیدی از نقد ارائه کنیم.

دکتر محمدعلی قائمی نیز می‌گوید: به نظر می‌رسد که نقد متون درسی، می‌تواند ترکیبی از نقد هنری و نقد کارشناسانه یا تحلیل کارشناسانه باشد که برای نظام آموزشی ما بسیار مفید است. اگر نقد متون درسی، به شکل پویا و زنده دنبال شود، نتایج مهمی به دست خواهد آمد که بالا رفتن کیفیت کتب درسی، جلوگیری از افت تحصیلی، آشنایی خانواده‌ها با کاستی‌های این متون و آشنایی بیش‌تر دانش‌آموزان و معلمان با مفاهیم آموزشی، از جمله این نتایج است.

یکی از مصادیق اُفت کتاب‌محوری، تغییرات بی‌دریی متون است و منتقدین متون درسی می‌گویند: هیچ لزومی ندارد برای هر موضوعی یک کتاب تدوین شود و نه تنها بخش‌های عمده‌ای از یک کتاب اضافی به نظر می‌رسد، بلکه اساساً وجود برخی کتاب‌ها نیز غیرضروری است.

به نظر کارشناسان، کتاب‌محوری روشی است که دقیقاً براساس خام پنداشتن ذهن دانش‌آموز شکل می‌گیرد. در این دیدگاه، دانش‌آموز جزئی از فرآیند خلاقیت آموزشی نیست و ظرفی تهی است که باید چشم و گوش بسته، مخاطب کتاب باشد و کتاب نیز با هر نوسان خود می‌تواند ذهنیت فراگیران را به بازی گیرد.

عده‌ای از کارشناسان، علاوه بر افت تحصیلی و دلزدگی از متون درسی، معضل رشد منفی سطح مطالعات عمومی را نیز ناشی از همین قفیه می‌دانند و اصلی‌ترین ریشه بی‌میلی عموم جامعه نسبت به مطالعه را در دوران تحصیل پیش از آموزش عالی جست و جو می‌کنند.

به نظر منتقدان، معلم باید به شکلی عمل کند که هم دانش‌آموز را دلزده نکند و او را از درس خواندن و کلاً مطالعه به وحشت نیندازد و هم با درک ویژگی‌های خاص هر دانش‌آموز، ذهن او را با زبان خاص خودش با کتاب آشنا کند.

هربرت ژرژ رمی که با نام هنری اش هرژه شهرت بیش تری دارد، نویسنده طنزپرداز و طراح کمیک استریپ بلژیکی و معروفترین کارش، «ماجرای تن تن» است. وی نوشتن و تصویرسازی این مجموعه را از سال ۱۹۲۹ آغاز کرد و تا زمان مرگش در ۱۹۸۳ ادامه داد که حاصل آن ۲۴ مجموعه داستانی کامل تن تن و یک داستان ناتمام با نام «تن تن و هنر القبا» است. روش کار او تأثیر عمیقی بر هنر کمیک استریپ، به خصوص در اروپا گذاشت. کیفیت بالای داستان‌های تن تن، به سبب واقع‌گرایی ناشی از باریک‌بینی و تحقیقات بسیار دقیق هرژه و روش طراحی ساده و در عین حال قدرتمندانه و جذاب اوست. هرژه در سال ۱۹۲۸، مسئولیت فراهم آوردن مطالب لازم برای ضمیمه هفتگی مخصوص کودکان روزنامه Lexxe siecle را بر عهده گرفت. او تصمیم گرفت که کمیک استریپ مخصوص خودش را خلق کند و در آن، از نوآوری‌های آن زمان، یعنی «بالون‌های محبت» برای نمایش گفت‌وگوی شخصیت‌ها بهره گیرد.

تن تن در سرزمین شوراها (شوروی سابق)، از روز دهم ژانویه ۱۹۲۹ ظاهر شد و تا ۸ می ۱۹۳۰ ادامه یافت. این استریپ، شرح ماجراهای خبرنگاری جوان به نام تن تن و سگ کوچک سفیدش میلو بود که در این کشور سفر می‌کرد. هرژه در سال ۱۹۳۰، کمیک استریپ جدید «ماجرای کوئیک و فلوک» را که درباره دو پسر بچه سرتق خیابانی بود، در صفحات همین روزنامه ارائه کرد. در ماه ژوئن، او دومین سری تن تن را به عنوان «تن تن در کنگو» آغاز کرد و بعد هم نوبت به «تن تن در آمریکا» و «سیگارهای فرعون» رسید.

تکمیل اولین ماجراهای تن تن، حدود یک سال طول کشید و به مجرد اتمام در قالب کتابی توسط انتشارات «کاسترس» عرضه شد. هرژه هم‌چنان به اصلاح کتاب‌ها ادامه داد؛ اصلاحاتی شامل تغییر رنگ بعضی کادرها یا کم و زیاد کردن دیالوگ‌ها. در یک مقطع زمانی، او از اطلاعات نادرست و بعضی

عقاید شخصی‌اش در کارهای اولیه، ابراز شرمندگی کرد. جنگ جهانی دوم، اول سپتامبر ۱۹۳۹، با حمله آلمان نازی به لهستان آغاز شد. هرژه هم به عنوان نیروی ذخیره آماده خدمت شد و به ناچار، ماجراهای تن تن را در میانه داستان «سرزمین طلای سیاه» متوقف کرد تا روی «خرچنگ پنجه طلایی» کار کند؛ یعنی نخستین داستان از ۶ ماجرای که در طول دوران جنگ نوشت. دو عامل دوران جنگ، سبک کارهای هرژه را اندکی تغییر داد. اول، کمبود کاغذ که سبب شد ریتم صحنه‌ها سریع‌تر و حجم وقایع داستان بیش‌تر شود. دوم این‌که هرژه می‌بایست تن تن را از وقایع روز اروپا دور نگه دارد تا حساسیت ایجاد نکند. هرژه چهار بار توسط گروه‌های مختلف دستگیر شد. او رسماً اعلام کرد که از حزب نازی طرفداری نمی‌کند و به این دلیل، در معرض اتهام قرار گرفته بود. او به سبب فشار نازی‌ها مجبور شده بود از کار در روزنامه کناره بگیرد و همراه با ژاکوب، مایه‌های ضد فاشیستی بسیاری را از تن تن‌های اولیه بیرون بکشد.

✓ اسرار / ۱۹ دی ۸۳

شیخ‌گاه تن تن به خودسانسوری ندادام

نویسنده: مژگان عیاری

کتاب‌رمی

حوزه ادبیات کودک و نوجوان، به اعتقاد بسیاری، در چند دهه اخیر در عرصه داخلی و خارجی، رشدی قابل ملاحظه و در عین حال پرچالش داشته است. موفقیت‌های پی‌درپی نویسندگان، تصویرگران و ناشران کتاب‌های کودک و نوجوان در عرصه جهانی، از آن جمله است. «محمدرضا یوسفی»، یکی از نویسندگان موفق سال‌های اخیر است. او اثری مینی‌مالیستی در حوزه ادبیات منتشر کرده است و بیش از ۱۵ سال در عرصه ادبیات کودک فعالیت دارد و به عنوان یکی از پرکارترین و جدی‌ترین نویسندگان ادبیات کودک، در فستیوال بین‌المللی ادبیات برلین معرفی شده است. وی معتقد است که مخاطب جدی ادبیات کودک، به دلیل نبود کتاب، به مطالعه ادبیات بزرگسال می‌پردازد و این وضعیتی نامناسب است. در جامعه ما ادبیاتی که درباره کودک باشد، بسیار

کم‌رنگ است و این جای تأمل دارد. اگر جامعه روشنفکری ما نمی‌تواند با ادبیات مدرن ارتباط بگیرد، به این دلیل است که روی کودکی و نوجوانی آن‌ها کار نشده و مطالعه مناسب نداشته است. وی معتقد است که داستان‌هایش در اندیشه و نگاه فولکلور ملی ریشه دارد. او خود را پسری ۱۲ ساله می‌داند و می‌گوید: ۱۲ سالگی سن عجیبی است. انگار تمام مفاهیم از تفکر و فلسفه گرفته تا عدالت، شعور، معرفت، انسانیت، دروغ، هنرها و هر چیزی که فکرش را بکنید، در این سن جمع شده‌اند.

او می‌گوید: سوژه خود را به من تحمیل می‌کند؛ به طوری که هر سوژه‌ای در یک مکتب ادبی خاص شکل می‌گیرد. و طرح داستان فرعی را همراه خودش در ذهن نویسنده به وجود می‌آورد. من به علت نوع شخصیت و نهادم از پایان‌بندی تلخ داستان ناتوانم، اما بسیاری از آثار راه خود را می‌روند.

یوسفی درباره بزرگسالانه بودن آثارش می‌گوید: آثار من محدودیت سوژه ندارد. داستان‌هایم گاه درباره کودک است تا برای کودک، صادق هدایت نیز همه‌گونه می‌نوشت و تنها نویسنده در تاریخ ادبیات ایران است که محدودیت

سوژه ندارد و تسلیم سوژه است. وی درباره محوریت اخلاق در آثارش می‌گوید: اخلاق از واژه‌هایی است که در این سال‌ها به نهایت ابتذال رسیده است تا جایی که عملاً آن چه اخلاق است، به دردنخور به نظر می‌رسد. اخلاق آن قدر ایده‌آلیستی بیان شده که به رشته پوشیده‌ای بدل گشته و باید واژه‌اش را از محدوده ادبیات حذف کرد. اخلاق در جهان، معانی گسترده و وسیعی دارد و در ایران، معنی محدود و ابتدایی و سطحی دارد و هنر رسالتش این است که عادی شدن زندگی را اخلاقی کند. هنر همه چیزهایی را که بین مردم غیرقابل تأمل است، قابل تأمل می‌کند. هنر آشنایی زدایی می‌کند و این آشنایی‌زدایی، هنر تازه و پویا می‌کند.

به نظر یوسفی، خودسانسوری یکی از ضررهای بزرگ و غیرقابل جبران ادبیات بعد از انقلاب است. او می‌گوید: بعد از انقلاب در ممیزی بیان مضامین عشق، بزرگ‌نمایی شد. در حالی که بیان مفاهیم اجتماعی، عملاً بایکوت شده بود. من هیچ‌گاه تن به خودسانسوری نداده‌ام. در ادامه این مطلب، به برخی ویژگی‌های آثار این نویسنده پرداخته شده است.

✓ کتاب ماه کودک و نوجوان / دی ۱۳۸۳ / شماره ۸۷

مقاله

حقوق قانونی نویسنده چیست؟

گزارش

- در جست و جوی معنای مطالعه (مطالعه‌ای در مطالعه (۱))

نویسنده: نگار پدارم

- نقد کردن دل شیر می‌خواهد (نگاهی به نخستین جشنواره نقد کتاب)

نویسنده: شیما ملاصالحی

- جوادیه مرکز فوتبال جهان است

گزارش بیستمین نشست نقد مخاطبان

نویسنده: مژگان افناغشری

- آیا باید از رواج ادبیات ترسناک بترسیم؟ گزارش چهل و هفتمین نشست نقد آثار تخیلی

نویسنده: مژگان افناغشری

- خردورزی یعنی پرسشگری (گزارش سسی و سومین نشست نقد آثار غیر تخیلی)

نویسنده: مژگان افناغشری

- مینیاتور در کتاب کودک و نوجوان (گزارش سسی و هشتمین نشست نقد آثار تصویری)

نویسنده: مژگان افناغشری

نقد

- هجوی بر قصه‌های ژانر ترسناک

نویسنده: سجاد صاحبان‌زند

- پس باران به تخیل والای من یارید

نویسنده: سیدمحمد طلوعی برازنده

- کی از ویرجینیا ولف می‌ترسد (قسمت دوم)

نویسنده: مهدی یوسفی

- نمونه‌هایی از قصه‌های مردم ایران، کاری علمی

در گردآوری قصه‌های شفاهی

نویسنده: محمد جعفری (فتواتی)

- شگرد جایگزینی

نویسنده: شهره کاندی

- خطر کردن برای دفتر خاطرات

نویسنده نقد: سجاد صاحبان زند

نام کتاب: دفتر خاطرات من مرده‌ام

نویسنده کتاب: آر. ال. استاین

مترجم کتاب: غلامحسین اعرابی

- ثبوت نویسنده گل شده است

نویسنده نقد: مهدی طهوری

نقد کتاب: جام جهانی در جوانیه

نویسنده کتاب: داوود امیریان

- خرد جنسیت ندارد، احساسات نیز

نویسنده نقد: معصومه انصاریان

نقد کتاب: هدیه خویان

نویسنده کتاب: جف برامبو

مترجم کتاب: فریدون فریاد

- کودکان مخدل بزرگسال حساب‌گر

نویسنده نقد: نادیا رستمی

نقد کتاب: هدیه خویان

نویسنده کتاب: جف برامبو

مترجم کتاب: فریدون فریاد

- جمعه گیس زیر درخت انجیر

نویسنده نقد: عزت‌الله الوندی

نقد کتاب: زیر درخت انجیر

نویسنده کتاب: جابر تواضعی

- تیسینو، تو هم معنا در جهان بی معنا

نویسنده نقد: زری نعیمی

نقد کتاب: تیسینو سیز انگلشتی

نویسنده کتاب: موریس دو وئون

مترجم کتاب: لیلی گلستان

- اندر حکایت مهندس گاندی و بقیه قضایا

نویسنده نقد: مهروش طهوری

نقد کتاب: سرگذشت ملل کهن

نویسنده کتاب: سیاوش شایان

- معجزه راستین

نویسنده نقد: حسین شیخ‌الاسلامی

نقد کتاب: دریچه‌ای به سوی خوشبختی

نویسنده کتاب: فریده جونچیان

- و باز هم سفر

نویسنده نقد: رایکا بامداد

نقد کتاب: قصه توپ بازیگوش

نویسنده کتاب: مهسا جلیلی

- بودنی چون بخواهد بود

نویسنده نقد: سیدمحمد طلوعی برازنده

نقد کتاب: اسانه سینرس و کارنامه اردشیر بابکان

نویسنده کتاب: محمدرضا یوسفی

- نگاه نو، مضمون تازه

نویسنده نقد: انسیه موسویان

نقد کتاب: پرزده قناری

نویسنده کتاب: ناصر کشاورز

- خاطرهای که داستان شد

نویسنده نقد: حسن پارسایی

نقد کتاب: شبی که جرواسک نشواید

نویسنده کتاب: جمشید خانیان

- شما هم به رویاه کمک می‌کنید؟

نویسنده نقد: خدیجه هدادیان

نقد کتاب: ماه بود و رویاه

نویسنده کتاب: آناهیتا تیموریان

✓ کتاب ماه کودک و نوجوان / بهمن ۱۳۸۳ / شماره ۸۸

مقاله

- صحنه تأثر کودک خالی است

نویسنده: مهدی حجوانی

- روش پژوهش، روش نقد پژوهش (۲)

نویسنده: مرتضی خسرونژاد

- روزه‌ای در میان سد (سیری در ادبیات کودکان

فلسطین)

نویسنده: شهلا انتظاریان

یادداشت

- فراموشی و نقد خنده

یادداشتی در باب ادبیات روشنفکرانه کودک
نویسنده: سیدمحمد طلوعی یرازنده

معرفی پایان نامه

- زنان و تصویرگری
معرفی از: آرزو انواری

گزارش

- کتاب‌های برتر سال ۸۲
نویسنده: نگار پدرام

- مطالعه‌ای در مطالعه (۲) (کاربرد ابزارهای جدید در مطالعه)

نویسنده: نگار پدرام

- ترکیب شیرین: قصه عروسک و خوراکی

گزارش چهل و هشتمین نشست نقد آثار تخیلی
نویسنده: مژگان اثناعشری

- کودک از پرسش آسیب می‌بیند یا از پاسخ بزرگ‌ترها؟

گزارش سی و سومین نقد آثار غیر تخیلی
نویسنده: مژگان اثناعشری

- زنان و تصویرگری گزارش سی و نهمین نشست
نقد آثار تصویری

نویسنده: مژگان اثناعشری

- چهل تکه دوزی داستانی (گزارش بیست و یکمین
نشست نقد مخاطبان)

نویسنده: مژگان اثناعشری

نقد

- نگاهی به اشعار کتاب آموزش قرآن اول دبستان
نویسنده: مهروش طهوری

- سیندرلای غیر ایرانی

نویسنده: محمد جعفری قنوازی

- با خانم لیندگرن دست بدهید

نویسنده: مهدی یوسفی

نقد کتاب: پرهی جوراب بلند

نویسنده کتاب: آسترید لیندگرن

مترجم کتاب: فرزانه کریمی

- تولد داستان دفاع مقدس
نویسنده: زری نعیمی

نقد کتاب: شبی که جروسک خوابید

نویسنده کتاب: جمشید خانیان

- مهر و مروارید

نویسنده نقد: حسن پارسایی

نقد کتاب: قلب زیبای بابور

نویسنده کتاب: جمشید خانیان

- آن که برد، آن که باخت

نویسنده نقد: مصومه نصاریان

نقد کتاب: قصه دیگچه و ملاله

نویسنده کتاب: میثابیل انده

مترجم کتاب: سیامک گلشیری

- وقتی همه قهرمان می‌شوند، هیچ‌کس قهرمان نیست

نویسنده نقد: مهدی طهوری

نقد کتاب: پارسیان و من (کاخ اژدها)

نویسنده کتاب: آرمان آرین

- بیخ‌می مسئله‌ساز

نویسنده نقد: حسین شیخ‌الاسلامی

نقد کتاب: بالای هر کوه خدایی ایستاده است

نویسنده کتاب: بایرد بیلد

مترجم کتاب: تبسم آتشین جان

- چشم چشم دو خرما

نویسنده نقد: روح‌الله مهدی پورعمرانی

نقد کتاب: آدم برقی چشم تپله‌ای

نویسنده کتاب: علی باباجانی

- بچه‌ها هم باید «رضا» باشند

نویسنده نقد: انسیه موسویان

نقد کتاب: یاس نجمه

نویسنده کتاب: حمید هنرجو

- سایه سنگین نویسنده

نویسنده نقد: عباس قدیر محسنی

نقد کتاب: قلب زیبای بابور

نویسنده کتاب: جمشید خانیان

- شب‌های بعد از هزار و یک شب

نویسنده نقد: رایکا بامداد

نقد کتاب: دماغ دراز کوچولو

نویسنده کتاب: ویلهم هاروف

مترجمان کتاب: هرمز ریاحی، آناکالینا ایوانووا

- تاریک‌ترین هراس‌ها

نویسنده نقد: شهره کاندی

نقد کتاب: قصر السون شده

نویسنده کتاب: ادیت نسبیت

مترجم کتاب: محبوبه نجف‌خانی

آندرسن

نویسنده: انگری

- فهرست کتاب‌های منتشر شده آندرسن در ایران

دهه ۷۰-۸۰

نویسنده: آرزو انواری

گفت‌وگو

- گفت‌وگو با پروفیسور آن‌مارگارت شارپ

نویسنده: سعید ناجی

گزارش

- جایزه کتاب سال به سود نویسنده است یا کتاب؟

نویسنده: نگار پدram

- کاوشی در کاوش (گزارش سی و چهارمین

نشست نقد آثار تخیلی)

نویسنده: مژگان اثناعشری

- معصومیان: تعمیق تجربه‌ها

نقدی به: تجربه‌های جدید

گزارش چهل و یکمین نشست نقد آثار تصویری

نویسنده: مژگان اثناعشری

- گردشی با آقای چرخشی (گزارش بیست و دومین

نشست نقد مخاطبان)

نویسنده: مژگان اثناعشری

- خلاق کودکان (گزارش چهل و نهمین نشست نقد

آثار تخیلی

نویسنده: مژگان اثناعشری

نقد

- آیا آندرسن منتقدان و کودکان را دوست می‌داشت؟

نویسنده نقد: مهدی طهوری

نقد کتاب: همه‌های زندگی من

نویسنده کتاب: هانس کریستیان آندرسن

- وقتی زندگی و انسان خواستنی‌تر می‌شوند

نویسنده نقد: حسین پارسایی

نقد کتاب: همه‌های دل‌نشین

نویسنده کتاب: هانس کریستیان آندرسن

- کشف فردیت در داستان جوجه اردک زشت

نویسنده: سعیدمحمد طلوعی برازنده

- رمانتی‌سیسم و فردیت در آثار آندرسن

یادداشت

- پشتوانه‌های فرهنگی مطالعه

نویسنده: حسین یکایی

- آندرسن شاعر

نویسنده: شهرام رجب‌زاده

مقاله

- جایزه بین‌المللی بولونیا

نویسنده: بهاره بهداد

- ۲۳ جمله ناقص

نویسنده: سیدمهدی یوسفی

- بایسته‌ها و دشواری‌های داستان‌نگاری مذهبی

برای کودک و نوجوان

نویسنده: سیدعلی محمد رفیعی

- تصویرگری در ادبیات دینی کودکان و نوجوانان

(بخش نخست)

نویسنده: جمال‌الدین اکرمی

- کشف جهان - تاریخ (موضوع‌ها و گرایش‌های

ادبیات کودک و نوجوان در زبان آلمانی)

نویسنده: کمال بهروزکیا

- زندگی‌نامه هانس کریستیان آندرسن

نویسنده: میثا اخباری‌آزاد

- شب به خیر! عمو آندرسن

نویسنده: روح‌الله مهدی پورعمرانی

- مقابل‌ها در داستان‌های آندرسن

نویسنده: معصومه انصاریان

- زیرساخت‌های اعتقادی - فلسفی داستان‌های

نویسنده: رایکا بامداد

- بازگشت به خویشتن در قصه‌های آندرمن

نویسنده: سجاد صاحبان‌زند

- حضور اسطوره‌ها در ادبیات سوئد

نویسنده: گونیلابرون

مترجم: نسرین وکیلی

نقد

✓ پژوهشنامه ادبیات کودک و نوجوان / زمستان ۱۳۸۳ / شماره ۳۹

سر مقاله

- توصیفی هنرمندانه از تبعیض

نویسنده: مریم واعظی

- ادبیات کودک به مثابه ادبیات اقلیت

نویسنده: علی‌اصغر سیدآبادی

- چند گام عقب‌تر از خویش (نگاهی به شعرهای

محمدکاظم مزینانی)

نویسنده: شهرام رجب‌زاده

میزگرد

- از کویری که خودم (نگاهی به سفرنامه‌های

مزینانی)

آیا ادبیات کودک، ادبیات اقلیت است؟

با حضور دکتر محمد ضمیران، حسین شیخ‌الاسلامی، مهدی

یوسفی و علی‌اصغر سیدآبادی

نویسنده: معصومه انصاریان

- محفل بسیار کودکانه (نگاهی به جهان شاعرانه

مزینانی)

مقاله

نویسنده: سجاد صاحبان‌زند

- حکایت‌های آشنای کودکان ارمنی

نویسنده: آرمن نرسینیان

- پس‌مانده از تاریخ (نگاهی به چند کتاب

زندگی‌نامه مزینانی)

- بررسی تطبیقی ادبیات شفاهی مردم فارس و

عرب خوزستان

نویسنده: شهناز صاعلی

پژوهش

نویسنده: محمد جعفری (لقوانی)

- حاشیه‌ای بر یک مقدمه

انواع فانتزی در کتاب‌های داستان

نویسنده: شکوه حاجی‌نصرالله

نویسنده: حسین بکایی

- من دیگری هستم

- معرفی پایان‌نامه

یک کودک با دو زبان

نویسنده: کلدوس دودر

نویسنده: راضیه‌سادات شجاعی

مترجم: بهار اشراق

